

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Tekst 1

1 maximumscore 2

- (de dapperheid bij) het heroveren van het koningschap/koninkrijk (van zijn grootvader)
- (het beleid bij) het stichten van de stad / van Rome
- (het beleid bij) het sterker maken van de stad (door oorlog en vrede)

Of woorden van overeenkomstige strekking.

indien drie antwoorden juist zijn	2
indien twee antwoorden juist zijn	1
indien één of geen antwoord juist is	0

Opmerking

Wanneer 'het sterker maken van de stad door oorlog' en 'het sterker maken van de stad door vrede' als twee aparte antwoorden zijn gegeven, dit beschouwen als één antwoord.

2 maximumscore 1

nihil absonum (regel 1-2)

3 maximumscore 2

- a. patribus (regel 6); Multitudini (regel 5); militum (regel 6) 1
- b. Romulus had een lijfwacht (van 300 man) 1

Of woorden van overeenkomstige strekking.

Opmerkingen

- *Bij a. alleen een scorepunt toekennen wanneer alle drie Latijnse woorden juist zijn en in de juiste volgorde zijn gezet.*
- *Bij a. geen scorepunt toekennen wanneer als een van de antwoorden 'armatos (regel 7)' is gegeven.*

4 maximumscore 2

- a. De prestaties van Romulus hebben eeuwigheidswaarde / zullen nooit vergeten worden / Men geloofde dat Romulus van goddelijke oorsprong was / dat Romulus na zijn dood onder de goden was opgenomen 1
- b. Het gaat om de prestaties die Romulus tijdens zijn leven heeft verricht 1

Of woorden van overeenkomstige strekking.

Vraag	Antwoord	Scores
5	maximumscore 2 <ul style="list-style-type: none"> • a. de onweersbui/storm / het noodweer • b. de afwezigheid/dood/verdwijning van Romulus Of woorden van overeenkomstige strekking.	1 1
6	maximumscore 1 divinae originis (regel 2) <i>Opmerking</i> <i>Geen scorepunt toekennen wanneer ‘divinitatisque (regel 2)’ aan het antwoord is toegevoegd.</i>	
7	maximumscore 2 <ul style="list-style-type: none"> • Het ging om enkelen die dit gerucht verspreidden • Het verspreiden van het gerucht gebeurde niet openlijk / niet hardop Of woorden van overeenkomstige strekking.	1 1
8	maximumscore 1 het gerucht dat Romulus ten hemel is opgenomen / dat Romulus door een windvlaag omhoog is getild Of woorden van overeenkomstige strekking.	
9	maximumscore 1 credo (regel 19)	
10	maximumscore 2 <ul style="list-style-type: none"> • dicitur (regel 23) • ut traditur (regel 24) 	1 1
	<i>Opmerking</i> <i>Niet fout rekenen wanneer in plaats van ‘ut traditur (regel 24)’ als antwoord is gegeven ‘traditur (regel 24)’.</i>	
11	maximumscore 2 <ul style="list-style-type: none"> • a. (illi) viro nuntianti haec (regel 31) • b. facta fide (regel 32-33) 	1 1
	<i>Opmerking</i> <i>Niet fout rekenen wanneer bij a. als antwoord is gegeven ‘(illi) viro nuntianti (regel 31)’.</i>	

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

12 maximumscore 2

Voorbeelden van goede antwoorden zijn:

- Augustus stichtte het principaat zoals Romulus de stad Rome stichtte.
- Augustus zorgde net als Romulus voor langdurige vrede/welvaart (na een lange periode van oorlogen).
- Augustus was net als Romulus van goddelijke afkomst.

Of woorden van overeenkomstige strekking.

Tekst 2**13 maximumscore 1**

In het Latijn is magnitudo onderwerp/nominativus. In de vertaling is magnitudo vertaald als een (bijwoordelijke) bepaling ('door de uitgestrektheid').

Of woorden van overeenkomstige strekking.

14 maximumscore 2

- a. Hij kon (aan zijn stiefzoon) geen rekenschap afleggen over het beheer van de erfenis / Hij wilde zijn stiefzoon van zich afhankelijk maken 1
- b. Zij was (helemaal) in de ban van Sempronius 1

Of woorden van overeenkomstige strekking.

15 maximumscore 2

- (decem dierum) castimonia (opus esse) (regel 11-12) 1
- (pure) lautum (regel 12) 1

16 maximumscore 2

- a. Hispala ondersteunde Aebutius financieel 1
- b. Het initiatief (tot hun relatie) was van Hispala uitgegaan / Hispala hield van Aebutius 1

Of woorden van overeenkomstige strekking.

17 maximumscore 1

exsecrationibus (regel 27)

18 maximumscore 2

- a. perturbata (regel 24) / perturbationem (regel 27) 1
- b. Admiratus (regel 26) 1

Vraag	Antwoord	Scores
19	maximumscore 1 de inwijding (van Aebutius) in de Bacchusdienst Of woorden van overeenkomstige strekking.	
	<i>Opmerking</i> <i>Niet fout rekenen wanneer als antwoord is gegeven 'de inwijding'.</i>	
20	maximumscore 2 <ul style="list-style-type: none"> • a. silenda (regel 32) • b. caritate (regel 32) 	 1 1
21	maximumscore 1 Ze (had geen keus, maar) deed dit als slavin / moest haar meesteres begeleiden. Of woorden van overeenkomstige strekking.	
22	maximumscore 1 ab iis sacris se temperaturum (regel 42) <i>Opmerking</i> <i>Niet fout rekenen wanneer als antwoord is gegeven 'fidem dedit adulescens ab iis sacris se temperaturum (regel 41-42)'.</i>	
23	maximumscore 2 <ul style="list-style-type: none"> – Hispala heeft een bijzonder goed karakter. – Aebutius is een goedgebouwde jongeman. – Sempronius heeft een bijzonder slecht karakter. Of woorden van overeenkomstige strekking.	
	indien drie antwoorden juist zijn indien twee antwoorden juist zijn indien één of geen antwoord juist is	 2 1 0

Algemeen

- 24 maximumscore 1**
het vertellen van verhalen met een moraal / (maar) de lezers waarschuwende of inspirerende exempla voor te leggen
Of woorden van overeenkomstige strekking.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

4.2 Beoordelingsmodel voor de vertaling

Opmerking vooraf

Wanneer een praesensvorm met een verleden tijd wordt vertaald, hiervoor steeds 1 scorepunt aftrekken tot een maximum van 4 scorepunten.

Kolon 25

25 maximumscore 1

“In Italia bellum gerimus,
Wij voeren oorlog in Italië

bellum gero elke andere betekenis dan ‘oorlog voeren’ of een synoniem daarvan

0

Kolon 26

26 maximumscore 2

in sede ac solo nostro.

in ons/het vaderland / onze woonplaats en op onze bodem/grond / in ons land

sedes zitplaats

0

solum elke andere betekenis dan ‘bodem/grond/land’ of een synoniem daarvan

0

Kolon 27

27 maximumscore 2

Omnia circa plena civium ac sociorum sunt.

Alles om ons heen is vol (van/met) (mede)burgers en bondgenoten

Omnia niet vertaald als onderwerp van **sunt**

0

Omnia allen

0

Omnia plena alle volle dingen

0

Kolon 28

28 maximumscore 2

Armis, viris, equis, com meatibus iuvant.

Zij helpen (ons) met wapens, mannen, paarden (en)
bevoorrading(en)/proviand/goederen

viris met krachten

1

equis met ruiters

1

iuvant (verbonden met **Omnia**) alles helpt

0

Armis t/m **com meatibus** vertaald als subject/object bij **iuvant**

0

Vraag	Antwoord	Scores
<p>Kolon 29 29 maximumscore 1</p>	<p>iuvabuntque. en zullen (ons) helpen</p>	
	<p>iuvabunt niet vertaald als futurum</p>	0
<p>Kolon 30 30 maximumscore 2</p>	<p>Id iam fidei documentum (kolon 31) dederunt. Dit bewijs van trouw hebben ze al gegeven</p>	
	<p>Id fidei documentum het bewijs van deze trouw</p>	1
	<p>fidei niet vertaald als genitivus</p>	0
	<p>documentum elke andere betekenis dan 'bewijs' of een synoniem daarvan</p>	0
<p>Kolon 31 31 maximumscore 1</p>	<p>in adversis rebus nostris in onze tegenspoed / ons ongeluk</p>	
	<p>Niet fout rekenen: nostris aan de onzen / onze mannen (verbonden met dederunt)</p>	
	<p>adversae res elke andere betekenis dan 'tegenspoed/ongeluk' of een synoniem daarvan</p>	0
	<p>nostris aan ons</p>	0
<p>Kolon 32 32 maximumscore 2</p>	<p>Meliores, prudentiores, constantiores nos tempus diesque facit. Het verstrijken van de tijd maakt ons beter, verstandiger (en) standvastiger / (van) ons betere, verstandigere (en) standvastigere mensen</p>	
<p>Kolon 33 33 maximumscore 2</p>	<p>Hannibal contra in aliena, in hostili est terra, Hannibal daarentegen is in een vreemd / andermans (land, in een) vijandig land</p>	
	<p>in aliena in een ander land</p>	1

Vraag	Antwoord	Scores
Kolon 34		
34	maximumscore 2 inter omnia inimica infestaque, te midden van / omgeven door alles wat vijandig en dreigend/gevaarlijk is / alle(maal)/louter vijandige en dreigende zaken	
	te midden van alles in een vijandig en dreigend land	1
	te midden van allen die vijandig en dreigend zijn	0
Kolon 35		
35	maximumscore 1 procul ab domo ac patria. ver (weg) van huis en vaderland	
Kolon 36		
36	maximumscore 2 Neque illi terra neque mari est pax. En voor hem is (er) noch vrede op (het) land noch op (de) zee / Hij heeft noch/geen vrede op (het) land noch / en ook niet op (de) zee	
	illi niet vertaald als dativus enkelvoud	0
Kolon 37		
37	maximumscore 2 Nullae eum urbes accipiunt, nulla moenia. Geen steden nemen hem op / ontvangen/aanvaarden hem, geen (stads)muren/huizen/bolwerk/burcht / Geen enkele stad neemt hem op, geen (stads)muren/huizen/bolwerk/burcht	
Kolon 38		
38	maximumscore 1 Nihil usquam sui videt. Hij ziet nergens iets (van) wat van hemzelf is	
	Niet fout rekenen: Hij ziet niets (van) wat van hemzelf is ergens	
	Nihil usquam videt Hij ziet ergens niets	0
Kolon 39		
39	maximumscore 1 In diem rapto vivit. Hij leeft elke dag van roof/plundering / het geroofde	
	Niet fout rekenen: rapto door te roven	

Vraag	Antwoord	Scores
Kolon 40 40 maximumscore 2	Partem vix tertiam exercitus eius habet Hij heeft nauwelijks een derde deel van dat leger Niet fout rekenen: eius zijn exercitus vertaald als onderwerp	0
Kolon 41 41 maximumscore 2	quem Hiberum amnem traiecit; dat hij de rivier de Ebro heeft overgezet Niet fout rekenen: waarmee hij de rivier de Ebro overstak / is overgestoken dat de rivier de Ebro is overgestoken	1
Kolon 42 42 maximumscore 2	plures fame quam ferro absumpti; er zijn meer (mensen) door honger dan door het zwaard / een wapen / wapens omgekomen / te gronde gegaan / vernietigd Niet fout rekenen: ferro door ijzer fames elke andere betekenis dan 'honger' of een synoniem daarvan absumor elke andere betekenis dan 'omkomen / te gronde gaan / vernietigd worden' of een synoniem daarvan	0 0
Kolon 43 43 maximumscore 2	nec his paucis iam victus suppeditat. en voor deze weinigen / en voor deze paar mensen is geen proviand meer voorhanden / is geen voldoende proviand meer Niet fout rekenen: iam al his paucis niet opgevat als dativus suppedito elke andere betekenis dan 'voorhanden zijn / voldoende zijn' of een synoniem daarvan	0 0
Kolon 44 44 maximumscore 1	Dubitas ergo quin Twijfel jij (er) dus (aan) dat	

Vraag	Antwoord	Scores
Kolon 45 45 maximumscore 2	sedendo superaturi simus eum, wij hem door niets (te) doen (zullen) overwinnen	
	Niet fout rekenen: sedendo als we niets doen supero elke andere betekenis dan 'overwinnen' of een synoniem daarvan	0
Kolon 46 46 maximumscore 1	qui senescat in dies, die / omdat hij elke dag zwakker wordt	
	Niet fout rekenen: die elke dag ouder wordt / veroudert / invloed verliest	
	qui senescat die zwakker kan/zal/zou worden	0
Kolon 47 47 maximumscore 2	non commeatus, non supplementum, non pecuniam habeat?" (en) die / omdat hij geen bevoorrading(en)/proviand, (en) geen versterking/aanvulling/steun, (en) geen geld heeft?	
	commeatus niet vertaald als lijdend voorwerp	0
	habeat (die) kan/zal/zou hebben	1
	Wanneer ook senescat in kolon 46 met 'kan/zal/zou' is vertaald, hier niet meer aanrekenen.	

Bronvermeldingen

tekst 1	Livius, AUC 1.15.6-1.16.8
tekst 2	Livius, AUC 39.9.1-39.11.3
tekst 3	Livius, AUC 22.39.11-15
vraag 24	uit: P. Gerbrandy, Boeken die ertoe doen